SOLUȚIONAREA ALTERNATIVĂ A LITIGIILOR ÎN CONTEXTUL APARIȚIEI UNUI IMPEDIMENT JUSTIFICAT

ALTERNATIVE DISPUTE RESOLUTION IN THE CONTEXT OF THE OCCURRENCE OF A JUSTIFIABLE IMPEDIMENT

CZU: 347.918:347.44 **https://doi.org/10.59295/spd2024j.43**

Valeria PRAPORȘCIC,
ORCID: 0009-0004-8197-7450
e-mail: valeriapraporscic97@gmail.com
Universitatea de Stat din Moldova

Summary. *In the dynamic context of contractual relationships, effectively managing disputes arising from justifiable impediments is crucial for maintaining integrity and predictability in the implementation of commercial contracts. This article explores alternative dispute resolution methods in the context of justifiable impediments arising in contractual relationships. The objectives of this study are to examine the concept of justifiable impediments, evaluate the effectiveness of mediation and arbitration in resolving disputes triggered by such impediments, present relevant case studies, and provide practical recommendations for legal practitioners and contract parties. The research employs a comparative analysis approach, utilizing case studies to illustrate the application of alternative dispute resolution methods. Key findings highlight the flexibility and efficiency of mediation and arbitration compared to traditional litigation in managing disputes arising from unforeseen circumstances or force majeure events. This study contributes to enhancing understanding of how alternative dispute resolution mechanisms can mitigate the impact of justifiable impediments on contractual relationships, promoting more adaptive and resilient legal frameworks.*

Keywords: disputes, alternative solutions, justifiable impediment, contracts, mediation and arbitration.

INTRODUCERE

În lumea juridică contemporană, gestiunea litigiilor în cadrul relațiilor contractuale este adesea complicată de apariția unor situații neprevăzute sau impedimente care pot afecta executarea obligațiilor contractuale. Aceste impedimente, cunoscute sub numele de impedimente justificatoare, pot include evenimente extraordinare și imprevizibile cum ar fi forța majoră, schimbări legislative sau epidemiologice, care pot face imposibilă executarea sau afecta semnificativ performanța părților contractante.

În acest context, soluțiile alternative de soluționare a litigiilor devin din ce în ce mai importante în abordarea disputelor care survin în urma unor astfel de impedimente. Medierea și arbitrajul reprezintă două metode eficiente și flexibile care permit părților să găsească soluții adaptate specificului fiecărui caz, evitând costurile și întârzierile asociate proceselor judiciare tradiționale.

Scopul prezentului articol este de a analiza rolul soluțiilor alternative în gestionarea litigiilor generate de impedimentele justificatoare în contracte. Vom examina conceptul de impediment justificator și modalitățile prin care soluțiile alternative pot facilita rezolvarea eficientă a disputelor, contribuind astfel la menținerea integrității și predictibilității relațiilor contractuale într-un cadru juridic dinamic și în continuă schimbare.

MATERIALE ȘI METODE

Într-o economie globală dinamică și într-un cadru juridic în continuă schimbare, gestionarea eficientă a litigiilor în relațiile contractuale devine crucială în fața imprevizibilității și intervenției unor impedimente justificatoare. Pentru a investiga impactul impedimentului justificator asupra relațiilor contractuale, acest studiu utilizează o gamă diversificată de metode și materiale pentru a examina eficiența soluțiilor alternative de soluționare a litigiilor în astfel de contexte. Metodologic, cercetarea utilizează o analiză comparativă detaliată a eficienței medierii și arbitrajului, cu accent pe evaluarea avantajelor acestor metode față de litigiile tradiționale. Studiile de caz concrete sunt folosite pentru a ilustra aplicarea practică a soluțiilor alternative în gestionarea disputelor generate de impedimente justificatoare în contracte. De asemenea, se recurge la literatura de specialitate pentru a investiga cadrul legal și teoretic al soluțiilor alternative în dreptul contractelor. Prin studiul literaturii de specialitate, am revizuit și analizat articole elocvente obiectului cercetării, astfel că prin intermediul cărților și studiilor existente cu privire la soluțiile alternative și relațiilor contractuale am ajuns la concluzia că soluțiile alternative sunt mult mai logice și raționale, dar nu și Republica Moldova, în perioada anilor 2018-2021, din numărul total de 43.487 procese de mediere judiciară, doar 1.165 au finalizat prin încheierea unei tranzacţii, iar în restul litigiilor procesele de mediere au încetat prin refuzul părţilor de a soluționa litigiul pe cale amiabilă [1]. Astfel ca utilizarea datelor statistice ne permite să evidențiem frecvența și tipurile de litigii care apar în urma impedimentelor justificatoare și a modului în care acestea sunt gestionate, cât și eficacitatea acestora în Republica Moldova.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În Republica Moldova, impedimentul justificator se regăsește la articolul 904 Cod Civil al RM, această noțiune este folosită în cadrului survenirii neexecutării obligației debitorului, care este justificată de un eveniment ce este în afara controlului debitorului pe care acesta nu putea în nici un mod să îl depășească [2].

Într-o completare ulterioară și pentru o mai bună înțelegere a noțiunii de impediment justificator, la art.5 din Decizia nr. 35/1 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la eliberarea avizului de atestare a impedimentului justificator de neexecutare a obligației din 25.09.2020 a Camerei de Comerț și Industrie, este menționată lista evenimentelor ce pot fi considerate ca un impediment justificator, în cadrul neexecutării obligațiilor contractuale și anume: războiul, restricțiile valutare, acțiuni legale/ilegale ale

autorităților, epidemii, dezastre naturale, de asemenea explozii, incendii, cât și perturbarea generală a relațiilor de muncă [3]. Totuși este important să menționăm că lista nu este una exhaustivă și dacă sunt îndeplinite condițiile de la art. 904, ea poate fi completată.

Neîndeplinirea condițiilor contractuale poate conduce adesea la conflicte între părțile implicate, care, în mod tradițional, sunt rezolvate prin intermediul instanțelor de judecată. Cu toate acestea, procesele judiciare pot fi costisitoare, consumatoare de timp și imprevizibile în rezultatele lor. În contrast, metodele alternative de soluționare a litigiilor, cum ar fi medierea și arbitrajul, oferă părților oportunitatea de a ajunge la o înțelegere pe cale amiabilă, evitând formalitățile și incertitudinile asociate procesului judiciar. Prin intermediul medierii, părțile pot negocia direct și pot găsi soluții personalizate, adaptate specificului fiecărui conflict. Arbitrajul, pe de altă parte, oferă un cadru mai formalizat pentru rezolvarea litigiilor, cu decizii care pot fi enforce-uite ca și cele judecătorești.

În Republica Moldova, cadrul legal cu privire la metodele alternative de soluționare a conflictelor s-a modernizat și actualizat în urma eforturilor legislative și reformei justiției. Astfel că în acest sens există două instituții importante: Centrul de mediere și Curtea de Arbitraj Internațional de pe lângă Camera de Comerț și Industrie a Republicii Moldova.

Analizând literatura de specialitate din Republica Moldova, constatăm că se pot identifica multiple lucrări care fac trimitere la noțiunea de mediere. Astfel că la nivel național, instituția medierii a fost reglementată în premieră prin Legea nr. 134-XVI din 14 iunie 2007 cu privire la mediere (aborgată ulterior) [4]. Potrivit articolului 2 al Legii nr. 137 cu privire la mediere din 03.07.2015 „medierea reprezintă o modalitate de soluționare alternativă a litigiilor pe cale amiabilă, în cadrul unui proces structurat, flexibil și confidențial, cu asistența unui sau mai multor mediatori [5].

Medierea reprezintă o modalitate eficientă și practică de soluționare a conflictelor în contextul contractelor comerciale, în special în situațiile în care obligațiile contractuale nu pot fi îndeplinite din cauza unui impediment justificator. Aceasta permite părților implicate să negocieze și să ajungă la o înțelegere într-un cadru flexibil și colaborativ, evitând astfel costurile și incertitudinile asociate procesului judiciar tradițional [6].

Importanța medierii în astfel de situații este crucială, deoarece oferă următoarele avantaje:

1. **Flexibilitate și adaptabilitate:** Medierea permite adaptarea soluțiilor la specificul fiecărui caz, oferind părților posibilitatea de a găsi împreună soluții personalizate și mai puțin restrictive decât cele impuse de o hotărâre judiciară.
2. **Economisirea timpului și a costurilor:** Procesul de mediere poate fi mai rapid decât un proces judiciar și poate reduce semnificativ costurile legate de litigiu, cum ar fi taxele de avocat și taxele de judecată.
3. **Conservarea relațiilor comerciale:** Medierea promovează comunicarea constructivă între părți, contribuind la menținerea și consolidarea relațiilor de afaceri în viitor, în loc să le deterioreze prin confruntări judiciare.

4. **Confidențialitate:** Procesul de mediere se desfășoară într-un cadru confidențial, oferind părților confortul de a discuta deschis și sincer, fără teama de a-și compromite poziția într-un context public.

Prin urmare, medierea reprezintă o soluție pragmatică și benefică în rezolvarea litigiilor contractuale cauzate de impedimente justificatoare, promovând o abordare cooperativă și rezultate durabile în managementul conflictelor în afaceri.

Odată cu explorarea eficacității medierii în gestionarea conflictelor, vom analiza în profunzime tranziția spre arbitraj, unde un terț imparțial preia controlul deciziei finale în baza argumentelor și a probelor prezentate de ambele părți. Într-o abordare comparativă, vom analiza avantajele și dezavantajele fiecărei metode, subliniind flexibilitatea și confidențialitatea medierii în contrast cu puterea obligatorie a deciziei arbitrale, care pune accent pe aplicarea strictă a dreptului.

Astfel, profesorul Frank Elkouri menţionează că: „Arbitrajul este cea mai veche metodă cunoscută pentru soluţionarea litigiilor dintre oameni”. Arbitrajul Comercial Internațional este principala modalitate de soluționare a litigiilor din domeniul relațiilor economice internaționale, fapt care a fost confirmat de Adunarea Generală a ONU în decembrie 1976. Astfel, prin rezoluția sa unanim acceptată a fost consemnată importanța arbitrajului ca metodă de soluționare a litigiilor apărute din relații comerciale internaționale [7].

În continuare propunem spre analiză un studiu de caz și analiză a efectelor impedimentului justificator în context contractual și rolul medierii versus arbitrajului, pentru o mai bună înțelegere a importanței și utilității acestor noțiuni în practică.

Într-un contract comercial între o companie de construcții și un furnizor de materiale, situat într-o regiune afectată periodic de dezastre naturale, a apărut o dispută semnificativă în urma unui cutremur major care a afectat grav producția de materiale de construcții. În contract, nu exista o clauză clară care să prevadă consecințele unui astfel de eveniment și nici responsabilitatea partidelor în cazul forței majore sau a impedimentului justificator. După cutremur, furnizorul a fost incapabil să livreze materialele în termenul convenit, ceea ce a dus la întârzieri semnificative în proiectul de construcție al companiei de construcții. Aceasta din urmă a invocat neexecutarea contractului din partea furnizorului și a cerut despăgubiri pentru daunele suferite, inclusiv pierderea de profit și costuri suplimentare.

Părțile, dorind să evite un litigiu lung și costisitor, au decis să recurgă la mediere. Mediatorul a facilitat discuțiile între părți, ajutându-le să identifice interesele principale și să exploreze soluții care să le satisfacă pe ambele. În procesul de mediere, s-a constatat că furnizorul a demonstrat cu probe că neexecutarea a fost cauzată de forța majoră (cutremurul), iar compania de construcții a înțeles dificultățile întâmpinate de furnizor. Ca rezultat al medierii, părțile au convenit asupra unei soluții care a inclus o reprogramare a termenelor de livrare, ajustarea cantităților și condițiilor de plată, înțelegând că evenimentul de forță majoră (cutremurul) a reprezentat un impediment justificator. Compania

de construcții a acceptat că furnizorul nu a fost responsabil pentru întârzieri și a renunțat la pretențiile inițiale de despăgubire.

Într-un alt scenariu posibil, în care medierea nu ar fi dus la o soluție satisfăcătoare, părțile ar fi putut să recurgă la arbitraj. În cazul arbitrajului, un tribunal arbitral independent ar fi examinat dovezi și argumente din ambele părți și ar fi emis o decizie obligatorie. Arbitrajul ar fi inclus o analiză mai detaliată a forței majore și a modului în care aceasta a afectat executarea contractului, având scopul de a stabili responsabilitățile și eventualele despăgubiri. Studiind acest caz, este clar că existența unei clauze care să reglementeze forța majoră și alte impedimente justificatoare ar fi putut simplifica semnificativ rezolvarea disputelor dintre părți. Medierea și arbitrajul au demonstrat ambele avantaje în gestionarea conflictelor contractuale, oferind soluții mai rapide și mai eficiente decât litigiul în instanță.

În concluzie, medierea și arbitrajul reprezintă instrumente valoroase în rezolvarea disputelor comerciale, fiecare având avantaje distincte în funcție de circumstanțele și preferințele părților implicate. Gestionarea adecvată a clauzelor contractuale, inclusiv a celor referitoare la forța majoră, poate contribui semnificativ la prevenirea și soluționarea eficientă a conflictelor într-un mod just și echitabil pentru toate părțile implicate.

CONCLUZII

În concluzie, putem menționa faptul că articolului a subliniat importanța crucială a soluționării alternative, cum ar fi medierea și arbitrajul, în rezolvarea eficientă a litigiilor apărute în afaceri, în special în contextul intervenției unor evenimente neprevăzute sau al invocării impedimentului justificator pentru neexecutarea obligațiilor contractuale. Astfel de situații pot perturba implementarea contractelor și pot afecta integritatea și predictibilitatea relațiilor comerciale.

Medierea și arbitrajul oferă părților implicate într-un contract posibilitatea de a gestiona și rezolva disputele într-un mod flexibil și eficient, comparativ cu procedurile lungi și costisitoare ale litigiului tradițional. Aceste metode alternative permit părților să ajungă la soluții consensuale, adaptate specificului fiecărui caz și nevoilor lor, contribuind astfel la menținerea relațiilor de afaceri și la minimizarea impactului negativ al conflictelor asupra colaborării viitoare. În cazurile în care apare un impediment justificator sau un eveniment neprevăzut care afectează executarea obligațiilor contractuale, promptitudinea în rezolvarea conflictului devine crucială pentru evitarea escaladării disputelor și pentru restabilirea încrederii între părți. Medierea oferă un cadru favorabil pentru comunicare deschisă și pentru identificarea soluțiilor acceptabile pentru ambele părți, în timp ce arbitrajul asigură o soluționare rapidă și definitivă a litigiilor, cu respectarea procedurilor și a normelor de drept convenite.

Prin adoptarea și promovarea acestor metode alternative, practicienii în drept și părțile implicate în contracte pot construi relații de afaceri mai durabile și mai reziliente, adaptate la schimbările și provocările din mediul economic contemporan. În final, utilizarea medierii și a arbitrajului nu numai că optimizează resursele financiare și tim-

pul dedicat soluționării litigiilor, dar și sprijină dezvoltarea unei culturi organizaționale orientate către soluționarea constructivă a disputelor și către promovarea unui climat de încredere și colaborare în cadrul **contractelor comerciale.**

REFERINȚE

1. Nota informativă la proiectul Legii pentru abrogarea capitolului XIII1 din Codul de procedură civilă al Republicii Moldova. În: https://justice.gov.md/ro/content/proiectul-de-lege-cu-privire-la-abrogareacapitolului-xiii1-din-codul-de-procedura-civila-al. [Accessed 20.06.2024]
2. Civil Code of the Republic of Moldova, 2002, No. 1107. Published in the Official Monitor of the Republic of Moldova, no. 66-75 of 01.03.2019. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=143668&lang=ro# [Accessed 20.06.2024]
3. Decizia nr. 35/1 cu privire la aprobarea Regulamentului cu privire la eliberarea avizului de atestare a impedimentului justificator de neexecutare a obligației din 25.09.2020 a Camerei de Comerț și Industrie. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=123380&lang=ro. [Accessed 20.06.2024]
4. Lege cu privire la mediere, nr. 134 din 14.06.2007, Abrogată prin LP137 din 03.07.15, MO224- 233/21.08.15 art.445; în vigoare 21.08.15
5. Legea RM cu privire la mediere, nr. 137 din 03.07.2015, Monitorul Oficial Nr. 224-233. În: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=105798&lang=ro#. [Accessed 23.06.2024]
6. Slusarenco S., Medierea în Republica Moldova – realitate și tendințe, , 2-18, p.233-244, În : https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/RSI_2018_1-2_pp233-244.pdf [Accessed 24.06.2024]
7. Cotruță I. , Diferența dintre arbitraj și instanța de drept comun. Simpozion ştiinţific al tinerilor cercetători. Ediția.15, Vol.2, 2017,În: https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/58355. [Accessed 25.06.2024]